

บทที่ 2

การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

การศึกษาระดับอนุบาล เป็นการศึกษาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดต่อเนืองระหว่างบ้าน กับสถาบันการศึกษา โรงเรียนอนุบาลเป็นจุดแรกที่เด็กได้มีโอกาสสัมผัสเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีงามและมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน ต่อการศึกษา ก็จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จด้านการเรียนและประสบความสำเร็จในชีวิต และในที่สุดก็จะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติโดยสมบูรณ์

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาระดับอนุบาลนั้นมีความจำเป็นและสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า การศึกษาระดับอื่น ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงความรู้อันเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน อนุบาล ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับอนุบาล

การจัดการศึกษาระดับอนุบาลในต่างประเทศ และในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ประวัติการดำเนินการจัดการศึกษาระดับอนุบาลในต่างประเทศ³

การจัดการเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งรวมถึงการอนุบาลศึกษาค้นคว้า นั้น มีประวัติความเป็นมาที่ค่อนข้างซับซ้อน เข้าใจว่าจะมีขึ้นครั้งแรกราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด จนกระทั่งมาถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ราว ค.ศ. 1837 จึงได้ปรากฏหลักฐานที่สามารถยืนยันว่าการศึกษาที่ก่อนวัยเรียนได้เริ่มขึ้นครั้งแรกในประเทศเยอรมัน โดยเฟรดเดอริค เฟอร์เบล (Frederick Froebel) ค.ศ.1752 – ค.ศ.1872 ผู้ซึ่งเป็นที่ทั้งนักปรัชญาและนักการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับธรรมชาติและจิตวิทยาเด็กเป็นอย่างดี เฟอร์เบลได้ก่อตั้งโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) แห่งแรกของโลกขึ้นที่เมือง บลังเคนเบิร์ก (Blankenburg) ในรัฐริงเกิน (Thuringen) และได้สมญานามในยุคต่อมาว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา

³ อโณทัย อมตวรกุล, "การศึกษาทางการตลาดของธุรกิจบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน (เฉพาะสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, หน้า 11.

2.1.2 ประวัติการดำเนินการจัดการศึกษาระดับอนุบาลในประเทศไทย⁴

ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามานานแล้ว โดยเจ้านายเชื้อพระวงศ์เข้าโรงเรียนราชกุมารและโรงเรียนราชกุมารี ส่วนชาวบ้านก็นิยมนำลูกไปฝากไว้ที่วัด ต่อมาเมื่อมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงมีชั้นมูลศึกษาหรือโรงเรียนบูรพทในโรงเรียนประถมศึกษาหรือจัดคู่กับโรงเรียน ก.ข นโม ตามวัดตามบ้าน ในระหว่างปี พ.ศ.2466 – พ.ศ.2470 โรงเรียนราษฎร์ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนราชินี และโรงเรียนมาแตร์เดอีได้เริ่มเปิดสอนแผนกอนุบาลขึ้น โดยนำวิธีการสอนแบบเฟรเดอริคและมอนเตสซอรีมาเป็นตัวอย่าง ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐบาลในสมัยนั้นได้ตั้งโรงเรียนชั้นอนุบาลเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2483 คือ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ และยังคงดำเนินการสอนอยู่จนถึงปัจจุบัน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา รัฐบาลเริ่มมีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนเปิดสอนระดับอนุบาล ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานต่างๆ ก็เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระดับนี้มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดเตรียมความพร้อมให้เด็กในวัยนี้หลากหลายรูปแบบ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรงและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ประวัติการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยแบ่งเป็น 5 ยุค ดังนี้⁵

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยก่อนมีระบบ โรงเรียน
2. การจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. การจัดการศึกษาปฐมวัยสมัยมีระบบโรงเรียน
4. การจัดการศึกษาปฐมวัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง
5. การจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยปัจจุบัน

⁴ คณะทำงานจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา, *แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536), หน้า 25.

⁵ เขียวพา เดชะคุปต์, *การศึกษาปฐมวัย* (กรุงเทพฯ : เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์, 2542), หน้า 38 – 45.

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยก่อนมีระบบโรงเรียน

การศึกษาของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ถือได้ว่าเป็นการศึกษาก่อนมีระบบโรงเรียนเนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนสำหรับเรียนหนังสือโดยเฉพาะ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีกำหนดเวลาเรียน และไม่มีการวัดผลการศึกษา และรัฐไม่ได้จัดการศึกษาโดยตรง แต่ได้มอบให้วัดเป็นผู้จัดการตามความสามารถ และความเหมาะสมของแต่ละวัด มีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอน ซึ่งผู้เรียนได้แก่นักคฤหัสถ์ที่พ่อแม่ยากจน มีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาที่จะดูแลเด็ก จึงนำเด็กไปฝากไว้ที่วัดเพื่อให้เด็กเรียนหนังสือและศึกษาพระธรรมวินัย ส่วนเด็กที่ยังเล็กมาก พระสงฆ์ก็จะทำหน้าที่เลี้ยงดูเรื่องการกิน การนอน ตลอดจนการอบรมสั่งสอน และให้การศึกษาด้วย แต่ถ้าพ่อแม่เป็นผู้มีฐานะดีก็จะจ้างครูมาสอนหนังสือแก่เด็กที่บ้าน ส่วนเจ้านายเชื้อพระวงศ์ส่วนใหญ่จะมีการจัดการศึกษาในพระบรมมหาราชวังโดยจ้างอาลักษณ์มาสอนหนังสือ

2. การจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดยังคงทำหน้าที่ในการให้การศึกษอบรมสั่งสอนแก่เด็กดั่งเดิม แต่ได้มีการพัฒนา โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้จัดตั้งโรงเรียนราชกุมารขึ้นในปี ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) และโรงเรียนราชกุมารี ร.ศ.112 (พ.ศ. 2436) ขึ้นสำหรับเป็นสถานศึกษาของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอที่ยังทรงพระเยาว์ และมีแนวความคิดในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเด็ก โดยใช้วิธีการสอนที่ทำให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน

การศึกษาปฐมวัยของไทยได้พัฒนาต่อมาในรูปของสถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนเด็ก โดยพระอัครชายาเธอพระองค์เจ้าสายสวลีกรมขุนสุทธาสินีนาฏ ในรัชกาลที่ 5 เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2433 เนื่องจากสาเหตุที่พระองค์สูญเสียพระราชธิดาเจ้าฟ้านภพรจำรัสศรี อันเป็นพระราชธิดาองค์ที่ 45 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ซึ่งมีพระชนมายุได้เพียง 6 ชันษาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ทำให้พระอัครชายาเธอทรงคิดถึงเด็กในวัยเดียวกันนี้ที่ต้องประสบเคราะห์กรรมต่างๆ โดยเฉพาะเด็กที่พ่อแม่ยากจนที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งพ่อแม่ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาให้ได้ดี พระอัครชายาเธอจึงมีดำริที่จะรวบรวมเด็กเหล่านี้เข้ามาเลี้ยงไว้ที่โรงเรียนเด็กเพื่อให้การดูแลเรื่องอาหาร การหลับนอน สุขภาพ และการศึกษา เพื่อที่เด็กจะได้มีความปลอดภัยและเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป ซึ่งเมื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ปรากฏว่าทรงอนุญาตและสนับสนุนให้เป็นไปได้ด้วยพระราชประสงค์ของพระอัครชายาเธอทุกประการ จึงได้ก่อตั้งโรงเรียนเด็กขึ้นที่ ตำบลสวนมะลิ ถนนบำรุงเมือง และเปิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2433 ถือเป็นการริเริ่มงานปฐมวัยศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก ในรูปของสถานเลี้ยงเด็ก หรืออาจกล่าวได้

ว่าพระองค์ได้เริ่มงานประชาสงเคราะห์เป็นคนแรกของเมืองไทยในการจัดการศึกษาและการบริการแก่เด็กกลุ่มเสียเปรียบเพื่อยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพของประชากรของชาติให้ดีขึ้น

3. การจัดการศึกษาปฐมวัยสมัยมีระบบโรงเรียน

การศึกษาปฐมวัยสมัยมีระบบโรงเรียนมีแนวความคิดมาตั้งแต่โครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2441 เป็นต้นมาจนถึงโครงการศึกษาชาติ พ.ศ. 2464 โดยการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้จัดในรูปแบบของโรงเรียนมูลศึกษา แบ่งออกเป็น กินเดอคาเตน โรงเรียนบูรพทกับโรงเรียน ก.ข นโม โรงเรียนบูรพทนั้นมุ่งให้นักเรียนมีความรู้หรือเข้าเรียนชั้นสูงหรือประถมศึกษาต่อไป การจัดโรงเรียนมูลศึกษาอาจจัดอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาก็ได้ โรงเรียน ก.ข นโม ก็เป็นชั้นมูลศึกษาเช่นกัน อาจจัดสอนตามวัด ตามบ้าน วิชาที่เรียนก็ได้แก่ อ่าน เขียน หรือที่เรียกว่า ไตรภาค เมื่อเรียนรู้ไตรภาคแล้ว ก็จะเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

การจัดชั้นมูลศึกษาในเวลานั้นนิยมฝากไว้ในโรงเรียนประถมศึกษาและเป็นการจัดเพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา จึงจัดกันเอง ไม่มีหลักสูตร หรือคคิการเล่าเรียนเป็นแบบแผนเพื่อดำเนินการสอบได้ ส่วนครูผู้สอนก็มีความรู้พอจะสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้บ้าง ฉะนั้น การปฐมวัยศึกษาในระยะเริ่มมีระบบโรงเรียนจึงยังเน้นการสอนหนังสือเป็นสำคัญ

4. การจัดการศึกษาปฐมวัยสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ได้มีการพัฒนาการจัดการศึกษาที่จัดในรูปแบบของชั้นมูลหรือโรงเรียนมูลศึกษาหรือชั้นเตรียมประถมศึกษามาอยู่ในรูปแบบของอนุบาล ตามแนวความคิดของเฟรเบล และมอนเตสเซอร์ซี ซึ่งได้นำเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ดังปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการสอนเด็กในหนังสือ “นราภูกุโรวาท” เมื่อ ร.ศ.129 (พ.ศ. 2453)

จากหลักฐานแสดงให้เห็นว่า ความคิดเรื่องการอนุบาลศึกษาเริ่มเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เนื่องจากพระองค์ได้เคยเสด็จประพาสทวีปยุโรปและโปรตุเกสเกล้าฯ ให้ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาไปศึกษาและดูงานต่างประเทศ และนอกจากนี้ในรัชสมัยของพระองค์ได้มีสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศและพวกมิชชันนารีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาในรูปแบบอนุบาลได้เริ่มจัดดำเนินงานโดยโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนราษฎร์ที่ได้เปิดแผนกอนุบาลขึ้น ได้แก่ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนราชินี และโรงเรียนมาแตร์เดอี

5. การจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

เนื่องจากได้มีโรงเรียนราษฎร์เพิ่มมากขึ้น มีทั้งโรงเรียนที่มีคนไทยเป็นเจ้าของ และคนต่างด้าวเป็นเจ้าของ การจัดสอนวิชาต่างๆ ก็สอนกันตามความพอใจของแต่ละโรงเรียน ยังไม่เป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ จึงได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งถือเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรกกับการอนุบาลศึกษา และให้โรงเรียนราษฎร์ทุกโรงเรียนจดทะเบียนเพื่อให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กระทรวงวางไว้ พระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2461 และในพระราชบัญญัตินี้ นับเป็นหลักฐานที่สำคัญและเด่นชัด ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปของอนุบาลได้เริ่มขึ้นแล้วในประเทศไทย เนื่องจากได้กล่าวถึงโรงเรียนอนุบาลไว้ดังนี้

“ลักษณะที่ 4 โรงเรียนอนุบาล

มาตราที่ 27 โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่มุ่งประสงค์มุ่งเอาการเลี้ยงดูเด็กอ่อนๆ เป็นสำคัญและสอนให้เด็กรู้ อ่าน รู้เขียน รู้นับ ไปพลาง ในระหว่างเวลานั้นด้วยโรงเรียนเช่นนี้ ครูอนุบาลในโรงเรียนไม่ต้องมีประกาศนียบัตรก็ควรเป็นได้”

2.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย⁶

การจัดการศึกษาปฐมวัยมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนเนื่องจากการส่งเสริมการศึกษา และความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ในอดีตครอบครัวไทยเป็นครอบครัวแบบขยาย คือ มีปู่ ย่า ตา ยายอยู่ร่วมกัน เด็กจึงอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ในครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว คือมีแต่พ่อ แม่ ลูก ทั้งแม่ยังออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ดังนั้นพ่อแม่จึงนำลูกไปฝากไว้ตามสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานบริบาลทารก หรือโรงเรียนอนุบาลเร็วขึ้น การศึกษาปฐมวัยจึงกลายเป็นความจำเป็นของชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม ในอดีตที่ผ่านมาเรามักละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในวัยนี้เท่าที่ควร แต่ต่อมานักการศึกษา นักจิตวิทยา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่างๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะจากการค้นคว้าและวิจัยพบว่าพัฒนาการทุกๆ ด้านของบุคคลล้วนมีรากฐานมาจากการพัฒนาในวัยเด็ก โดยเฉพาะในช่วงอายุ 0-6 ปี ดังที่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

Freud) กล่าวว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก จะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต

การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีจุดมุ่งหมายสรุปได้ดังนี้⁷

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองไทย ที่มีอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางบุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมของเด็ก เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะเผชิญอุปสรรคและอันตรายได้
3. เพื่อให้เด็กมีนิสัยขยัน ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ประหยัด สะอาด
4. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านต่างๆ
5. เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับ โรงเรียนหรือศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก
6. เพื่อตระหนักในปัญหาความเบี่ยงเบนของพัฒนาการเสียแต่แรก และดำเนินการต่อไปโดยเหมาะสม

2.3 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาระดับอนุบาลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 จนถึงฉบับที่ 8 ได้ตามตารางดังต่อไปนี้

⁷ เขาวพา เดชะคุปต์, การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (กรุงเทพฯ : เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์, 2542), หน้า 22 – 23.

ตารางที่ 2-1 เปรียบเทียบนโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จะปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนอนุบาลของรัฐให้ดีขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชนในการจัดการศึกษา 2. มีการเปิดโรงเรียนอนุบาลในอำเภอใหญ่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีประชาชนหนาแน่น
ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จะส่งเสริมให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับในรูปแบบต่างๆ ตามความจำเป็นของท้องถิ่น 2. รัฐจะไม่เข้าไปดำเนินการเอง 3. รัฐจะกำหนดระเบียบในการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 4. รัฐจะขยายการศึกษาเด็กเล็กในท้องถิ่นที่เด็กส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่น
ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529)	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิจัยและพัฒนา รูปแบบ กำหนดมาตรฐานการพัฒนาเด็กวัยก่อนประถมศึกษาและอบรมผู้ดูแลเด็กให้สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2. สนับสนุนให้ชุมชนร่วมรับภาระกับหน่วยงานของรัฐในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน โดยมุ่งเน้นชนบทท้องถิ่นห่างไกลและแหล่งเสื่อมโทรม 3. ชั้นเด็กเล็กให้เน้นการจัดในท้องถิ่นที่นักเรียนพูดภาษาถิ่น 4. รัฐจะจัดการอนุบาลศึกษาเป็นตัวอย่างและการวิจัยเท่านั้น
ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น 2. มุ่งขยายโครงการและการกระจายบริการการศึกษา และงบประมาณ ไปสู่ส่วนภูมิภาคชนบท 3. สนับสนุนให้เอกชนจัดชั้นอนุบาล

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534)	<p>4. ปรับปรุงระเบียบการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของการลงทุน</p> <p>5. ให้มีการจัดเด็กเล็กใน โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลในท้องถิ่นห่างไกลและมีปัญหาทางภาษา เด็กในชุมชนแออัดและเด็กในพื้นที่ยากจน</p> <p>6. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาให้มีคุณภาพ</p> <p>7. มุ่งขยายการศึกษาระดับอนุบาล</p>
ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539)	<p>1. เร่งปรับปรุงการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนประถมศึกษาให้สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ</p> <p>2. เร่งขยายการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึง รวมทั้งเด็กที่ด้อยโอกาส</p> <p>3. เร่งเพิ่มปริมาณและพัฒนาคุณภาพครูและผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งจัดให้บุคลากรที่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการเตรียมความพร้อม</p> <p>4. พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการดำเนินงานพร้อมทั้งระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน มาให้การจัดการศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติ</p>
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)	<p>1. ให้ความรู้แก่พ่อแม่และสมาชิกของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยเผยแพร่ความรู้การวางแผนครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก บทบาทที่เหมาะสมของพ่อแม่ โดยการจัดกิจกรรมและเผยแพร่ผ่านสื่อประเภทต่างๆ อย่างกว้างขวาง</p> <p>2. ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จัดกิจกรรมรณรงค์ทางสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนักว่า เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าที่สุดของครอบครัวและสังคม</p>

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	นโยบาย
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)	<p>3. ขยายบริการการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาภายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยรัฐสนับสนุนแบบให้เปล่าสำหรับเด็กที่ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ</p> <p>4. สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของกลุ่มเด็กที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในภาวะทุพโภชนาการ เช่น การเสริมอาหารและนม เป็นต้น</p>

ที่มา : จากหนังสือ การศึกษาปฐมวัย ของ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ หน้า 57 – 59.

2.4 การจัดการศึกษาปฐมวัย

2.4.1 แนวคิดและหลักการของการอนุบาลศึกษา⁸

นักการศึกษาปฐมวัยได้ให้แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

เฟรเดอริค (Friedrick Wilhelm Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ที่ได้รับการยกย่องว่า “บิดาแห่งการอนุบาล” ตระหนักถึงการส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และเห็นว่าการจัดการศึกษาแก่เด็กอนุบาลควรเน้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ จัดห้องเรียนให้มีสภาพเหมือนบ้าน มีการเล่นต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตโดยถูกวิธี การให้การศึกษาแก่เด็กอนุบาลควรให้มีการแสดง การเล่น การร้องเพลง การรู้จักเล่าเรื่องและเน้นการร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม โดยเฟรเดอริค เชื่อว่าการที่เด็กได้ทำกิจกรรมจากการสังเกตค้นคว้าหาความจริงจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติให้เจริญยิ่งขึ้น

ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญา และนักการศึกษาชาวอเมริกัน มีความเห็นสอดคล้องกับเฟรเดอริค ในด้านให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยมุ่งจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

⁸ ทρχิต ร่วมจิตร, “สภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนอนุบาล 3 ขวบของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2541, หน้า 10 - 12.

มอนเตสซอรี (Maria Montessori) แพทย์ชาวอิตาลี เป็นผู้นำความคิดของ เพรอเบลมาปรับปรุง และเสนอการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่น โดยเชื่อว่าการสอนเด็กเล็กนั้นจะต้อง คำนึงถึงเสรีภาพและความต้องการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ และมีความเห็นสอดคล้องกับคิวอี้ ที่ว่าควรให้ เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองให้มากที่สุด คำนึงถึงความพร้อม ความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสนใจของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญ เปสตาลอซซี (Johan Pestalozzi) นักปฏิรูปการศึกษา ชาวสวิส ให้แนวคิดว่าการสอนต้องคำนึงถึงวัยและพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยไม่บังคับให้เด็กเรียนแบบท่องจำ แต่จะให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ทาง วัตถุหรือรูปธรรมที่เด็กได้สังเกตและเข้าใจจากการสังเกต สัมผัสจับต้องและรู้สึก คอมมินิอุส (John Amos Comenius) นักคิดนักปฏิบัติด้านการศึกษาชาวเยอรมัน มีแนวคิดที่ว่า บ้านเป็นโรงเรียนแห่งแรกของเด็ก ดังนั้นโรงเรียนสำหรับเด็กๆ ควรมีสภาพเหมือนบ้านที่ดี ช่วยให้เด็กมีความสุขและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เด็กต้องได้รับการฝึกฝนด้านจิตใจไปพร้อมๆ กับด้านสติปัญญา ล็อก (John Locke) นักปรัชญาคนสำคัญชาวอังกฤษ ได้ย้ำให้ครูหรือผู้ใหญ่ให้ความสำคัญแก่เด็กๆ เขาเชื่อมั่นว่าเด็กเหมือนผ้าขาว เด็กมีความแตกต่างกันช่วงวัยต่างๆ ของชีวิต เป็นช่วงวัยสำคัญ ประสบการณ์ต่างๆ และการเล่น มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างยิ่ง ฌักโซ (Jean Jacques Rousseau) นักปรัชญาด้านการเมืองและการศึกษาชาวฝรั่งเศส แสดงทัศนะที่สำคัญว่าให้ตระหนัก การให้เด็กเล็กๆ เรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำกิจกรรมการเรียนจากธรรมชาติ และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฮิลล์ (Patty Smity Hill) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เสนอแนวคิด การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาล ไว้ว่าเด็กควรได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ก่อนกลืนเนื้อ เล็ก ต้องให้เวลาเด็กให้มากพอในการส่งเสริมจินตนาการและการสร้างสรรค์กระบวนการที่เด็ก ทำงานสำคัญ ยิ่งกว่าผลงานของเด็ก ฮิลล์เป็นผู้ริเริ่มคิดบล็อกลวงขนาดใหญ่ให้เด็กเข้าไปข้างใน ได้เป็นผู้นำกระดิ่งเหล็กสามเหลี่ยมและเครื่องเคาะจังหวะมาใช้ กิเซลต์ (Arnold Gessel) นักการศึกษาชาวเยอรมันมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจากผลงานการวิจัย สร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมพัฒนาของ เด็กแต่ละช่วงวัย (Developmental Age) เขาอธิบายว่าเด็กที่มีอายุตามปีปฏิทิน 5 ขวบอาจมีพฤติกรรมเท่าเด็ก 5 ขวบจริงๆ หรือเท่ากับเด็ก 3 ขวบ ก็เป็นไปได้และย้ำว่าเด็กจะพัฒนาไปตามลำดับไม่ ข้ามขั้น

2.4.2 หลักในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย

หลักในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะดังนี้⁹

1. หลักสูตรควรเน้นสภาพชีวิตจริง กิจกรรมที่จัดควรเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา และแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างอิสระ โดยครูควรสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อให้มีร่างกายที่สมบูรณ์และมีสุขภาพจิตที่ดี
2. หลักสูตรควรเน้นการปรับตัวของเด็กเปิดโอกาสที่จะให้เด็กเรียนและทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ทั้งของเล่น ของใช้ ฝึกการอดทนรอคอย และการทำสิ่งต่างๆ คนเดียว และเป็นกลุ่ม
3. การจัดประสบการณ์ควรเป็นพัฒนาการทางร่างกายให้มากที่สุด โดยให้เด็กมีโอกาสใช้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กในการทำกิจกรรมต่างๆ และฝึกทักษะต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย โดยครูจัดเตรียมกิจกรรม ของเล่น และสื่อการเรียนหลายๆ อย่างไว้ให้เด็กได้มีโอกาสเลือก
4. หลักสูตรควรเน้นการพัฒนาสติปัญญาโดยการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่จะเน้นการพัฒนาทางสติปัญญาและการแก้ปัญหา
5. การจัดประสบการณ์ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความรู้สึกนึกคิด ความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรีโดยใช้วิธีหลายๆ อย่าง มากกว่าที่จะให้เด็กทำตามครูหรืออ่านเขียนอย่างเดียว
6. โรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยที่ดีควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง เกิดความรู้สึกและภาพลักษณ์ที่ดีงามต่อตนเองและผู้อื่น
7. โรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นสถานที่ที่เด็กจะมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพูดคุย ร้องเพลง เล่นอย่างอิสระ และมีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ
8. ตารางเวลาที่ใช้ในแต่ละวันควรยืดหยุ่นตามความสนใจและความต้องการของเด็ก
9. ครูผู้สอนในชั้นเด็กปฐมวัยควรมีความรู้เกี่ยวกับมานุษยวิทยา สังคมวิทยา พัฒนาการของเด็ก และจิตวิทยา
10. การให้การศึกษาแก่พ่อแม่ควรเป็นโครงการหนึ่ง และเป็นแนวโน้มใหม่ที่ควรรวมอยู่ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
11. ควรมีโครงการต่อเนื่องระหว่างโรงเรียนอนุบาลกับโรงเรียนประถม เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการประเมินและเพื่อเพิ่มพูนทัศนคติและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนอนุบาลกับโรงเรียนประถม

⁹ เขวหา เดชะคุปต์, การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, หน้า 83 - 84.

หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตอย่างเหมาะสม ดังนั้นลักษณะของหลักสูตรที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัยควรให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้¹⁰

1. พัฒนาการทางร่างกาย
2. พัฒนาการทางสติปัญญา
3. พัฒนาการทางอารมณ์
4. พัฒนาการทางภาษา
5. พัฒนาการทางสังคมและศีลธรรม
6. การปรับตัว
7. การแสดงออก
8. ความมีสุนทรียภาพ
9. ความคิดสร้างสรรค์
10. การตอบสนองความต้องการของตนเอง

2.4.3 หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัย¹¹

การจัดตั้งสถานศึกษาระดับปฐมวัยหรือการที่ผู้ปกครองตัดสินใจที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาศูนย์เด็กปฐมวัยหรือโรงเรียนอนุบาลนั้น ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

1. สถานที่ตั้ง ควรอยู่ใกล้บ้าน หรือรับส่งสะดวก ไม่เสียเวลาในการเดินทางมากนัก และควรมีบรรยากาศเงียบสงบปราศจากมลภาวะ
2. มีอาคารเรียนและบริเวณที่เหมาะสม คือ ตัวอาคารที่จะใช้เป็นอาคารเรียนสูงไม่เกิน 2 ชั้น มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอ และมีบริเวณสนามร่มไม้ชายคาให้เด็กได้วิ่งเล่นออกกำลังกายได้ตามสมควร
3. การจัดสถานที่ และสิ่งแวดล้อมสะอาดเหมาะสมกับวัยและขนาดร่างกายของเด็กด้วย เครื่องนอน โต๊ะ เก้าอี้ อ่างล้างมือ เครื่องเล่นในสนามต่างๆ ฯลฯ ควรมีขนาดพอเหมาะที่เด็กจะใช้ได้อย่างสะดวก และเป็นการลดอัตราการเสี่ยงจากอุบัติเหตุ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

¹¹ เขียวพา เดชะคุปต์, การศึกษาปฐมวัย, หน้า 163 - 164.

4. มีอุปกรณ์การสอนครบครันทั้งสื่อการสอนประเภทต่างๆ เช่น หนังสือเด็ก เพลง เครื่องเล่นประเภทต่างๆ ทั้งในร่มและกลางแจ้ง ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก

5. อัตราส่วนระหว่างครูหรือครูพี่เลี้ยงกับเด็กที่เหมาะสม คือ เด็กยิ่งเล็กเท่าไร อัตราส่วนระหว่างครู 1 คนต่อเด็กไม่ควรจะมาก เพื่อว่าครูจะดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง การจัดชั้นเรียนในระดับอนุบาลไม่ควรจะเป็นชั้นใหญ่ๆ ถ้าเป็นไปได้ควรมีครูผู้ช่วยคอยช่วยดูแลอยู่ด้วย

6. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน เพื่อช่วยให้ครูและผู้ปกครองได้เข้าใจเด็กอย่างถูกต้องและได้รับความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อการพัฒนาการเด็กจะเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทาง และก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเด็กมากที่สุด

2.4.4 หลักในการพิจารณาการจัดอาคารสถานที่สำหรับศูนย์เด็กปฐมวัย ¹²

ในการพิจารณาจัดอาคาร สถานที่ตั้ง สำหรับศูนย์เด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523 : 31) ได้ให้แนวทางในการจัดอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และบุคลากร ของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ทั้งในเมืองและชนบทเอาไว้ดังนี้

1. หลักการ อาคารสถานที่ที่จัดจะต้องเป็นไปตามลักษณะท้องถิ่น ง่ายและเป็นไปได้ตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น โดยยึดหลัก ประหยัด ปลอดภัย และสะอาด
2. ทำเลที่ตั้ง อยู่ภายในหมู่บ้านที่ชาวบ้านไปมาและรับส่งเด็กได้สะดวก ปลอดภัย เช่น วัด ศูนย์อนามัย หรือโรงเรียนในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้มีโอกาสได้รับบริการร่วมกัน เช่น ถ้าอยู่ใกล้สถานีอนามัยก็จะได้รับความสะดวกทางด้านสุขภาพอนามัย และอุบัติเหตุต่างๆ ได้
3. บริเวณศูนย์จะต้องสะอาด มีที่ว่าง โล่งพอที่เด็กจะวิ่งเล่นได้อย่างปลอดภัย
4. อาคารต้องแข็งแรง ปลอดภัย สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ
5. ครุภัณฑ์ โต๊ะและเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก เป็นแบบง่ายๆ เพื่อจัดเป็นรูปต่างๆ ได้ตามประโยชน์การใช้สอย
6. วัสดุอุปกรณ์ใช้วัสดุท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุราคาแพง อุปกรณ์ของเล่นควรมีเพียงพอกับจำนวนเด็กและเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก โดยฝึกหลักการเล่นตามธรรมชาติของเด็กไทยในท้องถิ่นนั้นๆ และใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาจัดทำ และปรับปรุงโดยยึดหลักประหยัด ปลอดภัย

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

ในการดำเนินการจัดตั้งสถานศึกษาระดับปฐมวัย ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องสืบหาสถานที่ที่จะตั้งเสียก่อน เมื่อได้กำหนดสถานที่ตั้งแล้ว ขั้นตอนไปก็คือการออกแบบอาคารและบริเวณภายในอาคาร ในการออกแบบของอาคารสถานะนั้นผู้ออกแบบจะต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบการจัดตั้งสถานศึกษาระดับปฐมวัยตามที่กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้ และพร้อมทั้งต้องศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษานั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบถูกต้องตามระเบียบของทางราชการที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2.4.5 หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา¹³

หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษากลุ่มอายุ 3-5 ปี มีทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจำแนกตามหน่วยงานที่จัดได้ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาของชาติ ได้ดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถานศึกษาสังกัดกรมต่างๆ ดังนี้

- 1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.)
- 1.2 กรมการศาสนา
- 1.3 กรมการฝึกหัดครู
- 1.4 กรมสามัญศึกษา
- 1.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)

2. ส่วนราชการอื่น มีหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาดังนี้

- 2.1 กระทรวงมหาดไทย
 - 2.1.1 กรมการปกครอง
 - 2.1.2 กรมตำรวจ
 - 2.1.3 กรมประชาสงเคราะห์
 - 2.1.4 กรมการพัฒนาชุมชน

¹³ คณะทำงานจัดทำแนวดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา, *แนวการจัดการศึกษาระดับก่อนประถม*, หน้า 26 - 33.

- 2.2 กรุงเทพมหานคร
- 2.3 กระทรวงสาธารณสุข
- 2.4 ทบวงมหาวิทยาลัย
- 2.5 องค์กรเอกชน
- 2.6 องค์การระหว่างประเทศ

2.4.6 นโยบายการจัดการศึกษาของเอกชน¹⁴

ในส่วนของเอกชน การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พ.ศ.2531 มีแนวนโยบายในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลโรงเรียนเอกชนว่าเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมนักเรียนอายุ 3-5 ปี โดยบูรณาการให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและจิตใจ พัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์ คู่มือครู สื่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและมีบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และผ่านการอบรมมา โดยเฉพาะในด้านนักเรียนที่รับเข้าเรียนนั้น ต้องมีอายุครบ 3 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตร 3 ปี และเมื่อนักเรียนอายุครบ 4 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 2 ปี นับถึงวันเปิดภาคเรียนทุกโรงเรียนสามารถรับนักเรียนได้ทุกภาคเรียน มีการตรวจสอบ และเสริมภูมิคุ้มกันตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด และนักเรียนที่สำเร็จชั้นอนุบาลปีที่ 3 จะต้องมีคุณสมบัติ ซึ่งแสดงว่าได้พัฒนาการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและจิตใจ ตามกำหนดด้วย

การเตรียมความพร้อมนั้น โรงเรียนจะต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมตามแนวการจัดประสบการณ์ แผนประสบการณ์ คู่มือครู ให้นักเรียนมีการพักผ่อน การรับประทานอาหาร ให้สมดุลและเพียงพอแก่ความต้องการของเด็กแต่ละวัย พร้อมทั้งมีการประเมินผลการจัดประสบการณ์ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ด้านการบริหาร โรงเรียน ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการและครูใหญ่ ต้องมีการจัดดำเนินการด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน การเงินและธุรการ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ผู้รับใบอนุญาต-ผู้จัดการ โรงเรียนอนุบาลต้องผ่านการฝึกอบรมด้วย ในการจัดห้องเรียนนั้นจะต้องมีครูห้องเรียนละ 1 คน ต่อนัก

¹⁴ นิตามณี ผลัญญา, “การวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2539, หน้า 19 - 20.

เรียน 30 คน ถ้ามีนักเรียนเกิน 30 คน ต้องมีพี่เลี้ยงอีก 1 คน โดยพี่เลี้ยงต้องเป็นเพศหญิง มีความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตร พ.ศ. 2521 หรือเทียบเท่า ได้ผ่านการอบรมตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด มีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการดูแลเด็ก มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่ติดยาเสพติดและเป็นโรคติดต่อร้ายแรง พี่เลี้ยงจะมีหน้าที่ช่วยเหลือครูในการทำกิจกรรมการเตรียมความพร้อม ดูแลความปลอดภัย ความเรียบร้อย อำนวยความสะดวกและการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียนโดยไม่ทำหน้าที่สอน

โรงเรียนอนุบาลที่ตั้งขึ้นใหม่จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่เดิมไม่น้อยกว่า 300 เมตร บนเส้นทางคมนาคม บริเวณโรงเรียนต้องมีพื้นที่ที่ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 ตารางวา และมีสิทธิ์ในที่ดินนั้นไม่น้อยกว่า 3 ปี มีรั้วแสดงบริเวณโรงเรียนเป็นสัดส่วน ตั้งอยู่ในที่ที่ไม่มีสิ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน มีพื้นที่ให้นักเรียนได้เล่นไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คนและในบริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน ต้องไม่เป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็ก หรือดำเนินกิจการอื่น หรือเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการโรงเรียน อาคารเรียนต้องมีขนาดตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง มีแสงสว่างเพียงพอ มีการระบายอากาศได้อย่างสะดวก มีทางเข้าออก 2 ทาง ห้องเรียนหนึ่งๆ ต้องมีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 40 คน มีห้องบริการ ห้องรับประทานอาหาร ห้องพยาบาล ห้องนอน ห้องส้วม ที่ถูกสุขลักษณะและเป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด

2.5 แนวโน้มในการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ¹⁵

โลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก เช่น ทางด่วนข่าวสารข้อมูล (Information Superhighway) รวมทั้งระบบเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต” (Internet) ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งข่าวสารข้อมูล กิจกรรมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ได้ถูกเชื่อมโยงให้เข้าถึงซึ่งกันและกัน

การแพร่กระจาย การเข้าถึงและเชื่อมโยงด้วยข่าวสารข้อมูลอย่างรวดเร็วดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดกระแสรวมหรือกระแสสากลเชื่อมโยงกันทั่วโลก กระแสหลักๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมทั่วโลก ซึ่งสังคมไทยก็ได้รับผลกระทบนี้ด้วย ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้

¹⁵ เขาวพา เดชะคุปต์, การศึกษาปฐมวัย, หน้า 98 - 99.

ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนา “คน” และ “คุณภาพของคน” โดยเห็นว่า “คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ” ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าไปด้วยดี ด้วยประชากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา โดยมุ่งให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุกๆ ด้านอย่างเต็มที่ ทั้งนี้โดยคาดหวังว่าเมื่อคนซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ จะเป็นพื้นฐานสร้างพลังครอบครัว ชุมชน และสังคมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอย่างมีสันติ รวมทั้งสันติกับสิ่งแวดล้อมกับนานาประเทศในโลก

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

การพัฒนาการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปริมาณภายใต้บริบทหรือสภาวะแวดล้อมในขณะนั้น ซึ่งขณะเดียวกันก็มีปัญหาที่สั่งสมอยู่ บทบาทการศึกษาสำหรับปัจจุบันและอนาคต 5 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นช่วงของแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 8 นั้น จะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น เพราะมีปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ท้าทายสังคมไทย การศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการที่เตรียมและนำคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลก ความพึงพอใจแค่ความสำเร็จในผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา หรือการแก้เฉพาะปัญหาที่เผชิญอยู่ไม่เป็นการเพียงพออย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้การวางแผนทางการศึกษาศึกษาสำหรับ 5 ปีข้างหน้าของแผนนั้น จะต้องอาศัยการมองวิสัยทัศน์ของคนไทยและสังคมไทยจากรากฐานของการศึกษา วิเคราะห์กระแสโลกาภิวัตน์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับการศึกษาทั้งในแง่ของสาเหตุและผลกระทบที่จะได้รับควบคู่ไปกับการพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคขัดข้องต่างๆ ทั้งนี้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นตัวแทนภาคประชาชน ชุมชนองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน นักวิชาการแขนงต่างๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง

2.6 การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่¹⁶

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดในเขตภาคเหนือ มีหน่วยงาน/สถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญและสาขาอาชีพในความดูแลของภาคเอกชนจำนวน 59 แห่ง ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลจำนวน 43 แห่ง ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็มีขนาดและลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป แบ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับอนุบาลเพียงอย่างเดียวจำนวน 27 แห่ง และโรงเรียนที่นอกจากจะจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลแล้ว ยังได้จัดการศึกษาในระดับที่สูงกว่า เช่น ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 16 แห่ง หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับอนุบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่จำแนกได้ดังนี้

1. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 32 แห่ง จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. สังกัดกรมสามัญศึกษา มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 7 แห่ง จำแนกเป็นกองการศึกษาพิเศษ 3 แห่ง กองการมัธยมศึกษา 4 แห่ง จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. สังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงระดับประถมศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 59 แห่ง จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับปวส. ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลจำนวน 43 แห่ง ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็มีขนาดและลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป แบ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับอนุบาลเพียงอย่างเดียวจำนวน 27 แห่ง และโรงเรียนที่นอกจากจะจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลแล้ว ยังได้จัดการศึกษาในระดับที่สูงกว่า เช่น ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 16 แห่ง

¹⁶ กลุ่มแผนงานติดตามและประเมินผลสำนักงานศึกษาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, สารสนเทศ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, หน้า 8-21.

ตารางที่ 2-2 รายชื่อ และสถานที่ตั้ง โรงเรียนอนุบาลเอกชนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับอนุบาลเพียง
อย่างเดียว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	สถานที่ตั้ง
1	อนุบาลครุณนิมิต	59 ถ.ลอยเคราะห์ ซ. 2 ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่
2	อนุบาลครุณรักษ์	20 ถ.สวนดอก ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
3	อนุบาลเดือนเพ็ญ	5 ถ.สุริวงศ์ ซ.1 ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
4	อนุบาลบ้านเด็ก	109 ถ.บำรุงราษฎร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
5	อนุบาลนครพิงค์	131 ถ.ระแงง ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
6	อนุบาลวาริ	16/1 ถ.แก้วนวรรฐ ซ.2 ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
7	อนุบาลสวนเด็กเชียงใหม่	409 ถ.เจริญประเทศ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
8	อนุบาลสายครุณ	38 ถ.พระปกเกล้า ซ.7 ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
9	อนุบาลอุบลลักษณ์	28 ถ.ราชวิถี ซ.1 ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
10	อนุบาลสุเทพ	73 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
11	อนุบาลโพธิลักษณ์	6/1 ถ.คชสาร ซ.5 ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
12	อนุบาลพรณิ	7 ถ. พระปกเกล้า ซ.11 ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
13	อนุบาลมยุรี	344/7 ม.6 ถ.เชียงใหม่-ฮอด ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	สถานที่ตั้ง
14	อนุบาลสวนน้อย	57 ถ.นิมมานเหมินท์ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
15	อนุบาลอักษรธรรม	364 ถ.เจริญราษฎร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
16	อนุบาลร่มเย็น	63/2 ถ.เชียงใหม่-สันกำแพง หมู่ 1 ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
17	อนุบาลลานนา	591 ถ.พัฒนาช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
18	อนุบาลพิมานเด็ก	222 ม.2 ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
19	อนุบาลอัมพรพรรณ	108/23 ถ.มหิดล ต.หนองหอย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
20	อนุบาลสิริวัฒน์	233 ม.1 ถ.มหิดล ต.หนองหอย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
21	อนุบาลครุณนิมิตวิทยา	40/2 ซ.5 ป่าตัน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
22	อนุบาลโชติวิทย์	199/44 โปธาราม ซ.7 ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
23	อนุบาลบ้านหมอ	47/2 ม.5 ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
24	อนุบาลสภาพร	17/3-4 ซ.4 ถ.สนามกีฬา ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
25	อนุบาลบ้านคุณแม่	20 ถ.นันทาราม ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
26	อนุบาลเวียงพิงค์	5/17 ถ.เชียงใหม่-ฮอด ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
27	อนุบาลดวงแก้ว	14/5 ม.2 ถ.เชียงใหม่-สันกำแพง ต.หนองป่าครั่ง อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่